

ДО ПРОБЛЕМИ ОКРЕСЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПАРАДИГМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ РЕГІОНУ

Стаття присвячена аналізу змісту інноваційного освітнього інформаційно-комунікаційного процесу в системі підвищення кваліфікації управлінських кадрів регіону. Аналізуються основні сучасні дистанційні освітні технології навчання. Систематизуються та обґрунтовуються цілі та завдання інноваційного освітнього інформаційно-комунікаційного процесу в системі підвищення кваліфікації управлінських кадрів регіону. Виокремлюються основні принципи управління інноваційною інформаційно-комунікаційною освітою, які дозволять забезпечити інтеграцію різноманітних видів навчальної, організаційної, методичної й управлінської діяльності та оптимальне використання необхідних ресурсів. Автор подає розроблену ним модель інформаційно-комунікаційної парадигми підвищення кваліфікації управлінських кадрів регіону, визначаючи її обов'язкові складові елементи.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційна парадигма підвищення кваліфікації управлінських кадрів регіону, електронне навчання, інформаційно-комунікаційні технології, дистанційні освітні технології навчання.

Требик Л. П. К проблеме описания информационно-коммуникационной парадигмы повышения квалификации управленческих кадров региона.

Статья посвящена анализу содержания инновационного образовательного информационно-коммуникационного процесса в системе повышения квалификации управленческих кадров региона. Анализируются основные современные дистанционные образовательные технологии обучения. Систематизируются и обосновываются цели и задачи инновационного образовательного информационно-коммуникационного процесса в системе повышения квалификации управленческих кадров региона. Выделяются основные принципы управления инновационной информационно-коммуникационной образованием, которые позволят обеспечить интеграцию различных видов учебной, организационной, методической и управленческой деятельности и оптимальное использование необходимых ресурсов. Автор представляет разработанную им модель информационно-коммуникационной парадигмы повышения квалификации управленческих кадров региона, определяя ее обязательные составляющие элементы.

Ключевые слова: информационно-коммуникационная парадигма повышения квалификации управленческих кадров региона, электронное обучение, информационно-коммуникационные технологии, дистанционные образовательные технологии обучения.

Trebyk L. P. On the problem of the description of information and communication paradigm of training of managerial staff in the region.

The article analyzes the content of innovative educational informational and communicational process in training of managerial staff of the region. It analyses the basic modern distance educational training technologies. The article analyzes the major modern distance education technology training. It Systematizes and justifies the goals and objectives of innovative educational process information and communication in the system of training of managerial staff of the region. It distinguishes basic principles of innovative informational and communication education that will ensure the integration of various kinds of educational, organizational, methodological and administrative activity and optimal use of resources required. The author presents his model developed information and communication paradigms training of managerial staff in the region, identifying its required components.

Keywords: informational and communicational paradigm in training region managerial staff, e-learning, informational and communicational technologies, distance educational training technologies.

Нині в усьому світі на перший план в освіті виходить застосування технологій електронного навчання (*e-Learning*). Така пріоритетність пояснюється тим, що це навчання

інтегрує низку освітніх інновацій щодо застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Основними серед них є: комп'ютерні технології навчання, інтерактивні мультимедіа, навчання на основі веб-технологій, он-лайн навчання тощо.

У сучасній Європі система електронного навчання розвивається швидкими темпами. У передових країнах більше 90 % студентів залучені в учбовий процес шляхом електронного навчання. Більше 80 % вузів надають послуги з дистанційної освіти. Особливо це стосується таких країн, як Великобританія, Італія, Іспанія. Красномовним, у цьому контексті, є приклад Франції. Будучи певний час на 17-у місці в Європі з *e-Learning*, нині вона займає третю позицію. Цікавим також є той факт, що всього за 15 років Ірландія ввійшла в число крупних експортерів високих технологій і програмного забезпечення. В основному це відбулося за рахунок широкого використання електронного навчання в системі вищої та середньої професійної освіти [1, с. 35].

Саме тому запровадження дистанційної *on-line* чи глобальної *Internet* технології в систему підвищення кваліфікації управлінських кадрів регіону (УКР), а також контролю й оцінювання їхніх знань, на нашу думку, постає пріоритетним завданням. Його виконання дозволить підвищити рівень сучасного викладача, коректність індивідуального підходу й мотивації кожного слухача, його пізнавальної та професійної активності з дисциплін, що пропонуються для вивчення у дистанційному режимі.

Аналіз останніх наукових праць за темою статті свідчить про те, що переважна більшість зарубіжних науковців переконані у тому, що дистанційна освіта *on-line* чи глобальна *Internet* технологія надає об'єктивну оцінку місцю кожного слухача за його успішністю в навчанні, сприяє мобілізації його самостійності і, в кінцевому рахунку, удосконаленню якісних характеристик його професійної підготовки.

Крім цього зарубіжні вчені П. Данахер, А. Увара, Дж. Мур, С. Діксон-Дін, К. Гален [8, 9] наголошують, що така дистанційна технологія дозволяє: реалізувати сучасний рівень кваліфікації викладача, що надає освітні послуги в системі підвищення кваліфікації УКР; забезпечити здійснення безперервності контролю за самостійною роботою слухачів; диференціювати оцінки засвоєння слухачами кожного модулю, розділу, теми й виду учбових занять, запровадивши тим самим гласність та об'єктивність контролю знань.

Проведений аналіз свідчить, що вітчизняні науковці і практики, на відміну від зарубіжних, знаходяться на початковому етапі осмислення могутності і значимості інформаційно-комунікаційних технологій не лише у навчальній діяльності, а й у щоденній керівній діяльності управлінських кадрів регіону. Саме тому *метою статті* є аналіз основних обов'язкових елементів інформаційно-комунікаційної парадигми підвищення кваліфікації управлінських кадрів регіону та її моделювання.

У нашому дослідженні основними сучасними дистанційними освітніми технологіями навчання в системі підвищення кваліфікації УКР ми вважаємо: кейсові технології, *Internet*-технологію, інформаційно-супутникову технологію (табл. 1) [5, с. 110].

Таблиця 1.

Основні сучасні дистанційні освітні технології навчання

Назва технології навчання	Характеристики технології навчання
Кейсова технологія	– передбачає надання слухачам інформаційних освітніх ресурсів у вигляді спеціалізованих наборів учбово-методичних комплексів, призначених для самостійного вивчення з використанням різних видів носіїв інформації
<i>Internet</i> -технологія	– передбачає використання глобальних та місцевих комп'ютерних мереж для забезпечення доступу слухачів до інформаційних освітніх ресурсів для формування сукупності методичних, організаційних, технічних і програмних засобів реалізації й управління навчальним процесом незалежно від місця знаходження його суб'єктів

Інформаційно-супутникова технологія	– передбачає використання переважно космічних супутникових засобів передавання даних та телевізійного мовлення, а також глобальних та місцевих мереж для забезпечення доступу слухачів до інформаційних освітніх ресурсів у вигляді цифрових бібліотек, відео лекційних занять та інших засобів навчання.
-------------------------------------	---

Ми вважаємо, що актуальність запропонованого об'єднання основних дистанційних освітніх технологій в єдину інфраструктуру в системі підвищення кваліфікації УКР обумовлюється, перш за все, важливістю поставлених перед ними завдань щодо започаткованих процесів децентралізації державної влади та реформування системи місцевого самоврядування.

У цьому контексті сектор сітьової (мережевої) освітньої технології визначається нами як середовище, в якому усі суб'єкти навчального процесу підвищення кваліфікації УКР не лише можуть, а й зобов'язані постійно контактувати між собою щодо спільного виконання завдань, навчання в цілому, вирішення проблем професійної діяльності в органах державної влади (ОДВ) та органах місцевого самоврядування (ОМС).

Необхідно наголосити, що за такої організації дистанційної інтерактивної комунікації між усіма залученими до навченого процесу суб'єктами поняття інформації втрачає, на нашу думку, свій класичний статичний характер. При цьому, перестаючи розглядатись як ознайомлення чи роз'яснення, воно подається як відображення розмаїття об'єктів і процесів та іманентно включає ідею динамічності, тобто процесуальності. Інформацію в системі підвищення кваліфікації УКР доцільно розуміти як подію, що відбувається тут і зараз, в контексті безпосереднього «живого» буття. При цьому зрозуміло, що відповідальність за те, що відбувається, має поширюватися на усіх учасників навчального процесу з використанням ІКТ.

У зв'язку з цим ми поділяємо точку зору О. В. Полякова про те, що істинна комунікація – це імпліцитна комунікація, яка передбачає «внутрішнє, сутнісне взаєморозуміння, засноване на ідеї саморозвитку комунікації як певного синтезу – найповнішого розкриття та реалізації взаємних інтересів суб'єктів взаємодії, причому інтересів особистих та надособистих одночасно» [4, с. 87].

У процесі підвищення кваліфікації УКР доцільно, на нашу думку, брати до уваги найважливіші властивості інформації [6, с. 146]:

- адекватність, відповідність реальним процесам та об'єктам;
- релевантність, відповідність тим завданням, для вирішення яких вона призначена;
- правильність, відповідність способу її вираження її змісту;
- точність, відображення відповідних явищ з мінімальним спотворенням чи мінімальною помилкою;
- актуальність або своєчасність, можливість її використання тоді, коли потреба в ній особливо нагальна;
- всезагальність, незалежність від окремих часткових змін;
- ступінь її детальності, добросовісності в умовах інформаційного суспільства.

Враховання вищезазначених характеристик постає надзвичайно актуальним ще й тому, що веб-сторінки вітчизняних ОДВ все ще являють собою варіант «виставки персональних досягнень». Більшість з них містить застарілу або рекламно-пропагандистську, «піарівську» інформацію. [3, с. 19].

Ми вважаємо, що нині необхідно вести мову про обов'язковість формування сучасної інформаційно-комунікаційної реальності не лише в системі підвищення кваліфікації УКР, а й у їхній щоденній керівній діяльності в ОДВ та ОМС. Причому така реальність має формуватися з урахуванням компонентів акмеології, аксіології, гносеології, соціальної філософії, державного управління і місцевого самоврядування як складових публічного управління. Виходячи з цього, на нашу думку, нині своєчасним постає конструювання соціальної реальності професійної діяльності УКР на основі та з урахуванням ІКТ.

Вищезазначене дозволяє нам відстоювати думку про те, що в сучасних умовах функціонування Української держави в цілому та ОДВ та ОМС зокрема саме компетентнісний підхід має стати одним з найважливіших чинників сприяння модернізації змісту підвищення кваліфікації УКР. Слід зазначити, що він становить і має й надалі становити основу методичного підходу, що доповнює низку освітніх інновацій у поєднанні з класичними підходами, які в цілому й утворюють систему позитивного досвіду для досягнення сучасних освітніх цілей в процесі підвищення кваліфікації керівних кадрів регіонального рівня.

Проведений нами аналіз свідчить, що управлінські кадри при підвищенні кваліфікації із використанням ІКТ зустрічаються, як мінімум, з двома групами проблем, а саме: проблеми психологічної готовності працювати по-новому; проблеми технологічної готовності ефективного використання ІКТ у своїй професійній діяльності. Ці групи проблем мають стати центральними при проектуванні цілей, змісту та форм підвищення кваліфікації УКР як лідерів місцевих громад.

Так, наприклад, при проведенні курсів підвищення кваліфікації за 2012 рік у Хмельницькому центрі перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників ОДВ, ОМС, державних підприємств, установ і організацій за професійною програмою для 479 голів сільських та селищних рад у рамках годин «Удосконалення використання ІКТ посадовими особами місцевого самоврядування» було проведене анкетування. За результатами нами було визначено, що: 35 % не мали бажання розпочинати вивчати ІКТ з причин відсутності комп'ютера на власному робочому місці та підключення до мережі Інтернет; 18 % вважали, що виконують свою професійну діяльність на достатньому рівні, без використання ІКТ і не бачили необхідності удосконалювати свої знання у цій сфері, якщо у їхньому штаті є працівники, що вміють користуватися комп'ютером; 47 % вбачали потребу в удосконаленні знань, умінь та навичок із використанням ІКТ, передусім мережі Інтернет. [7, с. 199].

Ми вважаємо, що підвищення рівня професійної компетентності УКР на сучасному етапі пов'язано, в першу чергу, з розвитком державного управління та місцевого самоврядування, координацією діяльності різних державних та недержавних структур і об'єднань. Урахування цих чинників робить систему по-справжньому відкритою для нових ідей та ініціатив, ефективною з точки зору повноти реалізації УКР професійних інтересів та потреб. Курси підвищення рівня професійної компетенції із використання ІКТ для голів сільських, селищних, міських рад мають важливе значення у розвитку професійних якостей та у проектуванні професійних досягнень лідера місцевої громади, оскільки забезпечують різноманітне інноваційне й ініціативне професійне середовище та надають інструментарій для реалізації ідей розвитку територіальних громад, взаємодії територіальної громади з ОДВ, ОМС, державними організаціями, підприємствами та установами.

Проведений нами аналіз дає підстави стверджувати, що сучасна система підвищення кваліфікації УКР як складова їх безперервної інноваційної освіти повинна відповідати стратегічним цілям інноваційного розвитку Української держави і країни. При цьому формування інноваційного інформаційно-комунікаційного мислення суб'єктів владних повноважень усіх рівнів нині має стати, на нашу думку, одним з пріоритетів державної кадрової політики. Це особливо важливо ще й тому, що нині необхідно, на нашу думку, вести боротьбу з інформаційно-комунікаційною неосвіченістю значної кількості суб'єктів владних повноважень усіх рівнів, регіонального передусім.

Саме тому систему підвищення кваліфікації УКР з використанням ІКТ доцільно було б вважати інноваційною учбовою діяльністю, заснованою на нових знаннях та інноваційній динаміці [2, с. 88]. Її обов'язковими послідовними компонентами мають стати:

- 1) інформаційний пошук;
- 2) формування проблемної свідомості управлінця;
- 3) програмування його управлінської діяльності;
- 4) реалізація програми;
- 5) закріплення нового;
- 6) використання нових знань і умінь у щоденній управлінській діяльності.

Цілями інноваційного освітнього інформаційно-комунікаційного процесу в системі підвищення кваліфікації УКР мають стати, на нашу думку, такі компоненти:

1. Розвиток якості навчання шляхом пошуку освітніх інновацій, удосконалення методичної, наукової, навчальної, організаційної складової освітнього процесу, адекватного потребам здійснення управлінської практичної діяльності як в ОДВ, так і в ОМС.

2. Пошук викладачів-однодумців і створення самоорганізованого середовища, здатного до генерації освітніх інновацій в систему навчання та формування інноваційного інформаційно-комунікаційного мислення УКР як активних суб'єктів навчального процесу.

3. Реалізація на практиці інноваційної парадигми дистанційного, тобто інформаційно-комунікаційного навчання в системі підвищення кваліфікації УКР, яка забезпечує функціонування самоорганізованих моделей їх професійного навчання та самоорганізованої системи управління усіх структурних підрозділів.

4. Удосконалення в УКР як в активних суб'єктів навчального процесу здатності бачити складні процеси соціальної динаміки, розвивати ініціативу, творчість, уміння і здатність до управлінської інноваційної діяльності, лідерські якості.

5. Виявлення та закріплення у слухачів потреби до постійного самовдосконалення, саморозвитку, самооцінювання, самореалізації та самоактуалізації.

У зв'язку з цим на часі є визначення завдань інноваційного розвитку учбового інформаційно-комунікаційного процесу в системі підвищення кваліфікації УКР. На нашу думку, такими завданнями нині є:

- розробка, апробація навчальних інновацій, технологій, активних методів навчання і впровадження їх у діяльність професорсько-викладацького складу, кафедр Національної академії державного управління при Президентові України (НАДУ) та центрів підвищення кваліфікації (ЦПК);

- здійснення систематичного методичного моніторингу, спрямованого на удосконалення якісних характеристик навчального процесу, розробку ефективної та дієвої системи контролю, аналізу і прогнозування;

- створення єдиної мережі інноваційного інформаційно-комунікаційного навчання УКР в системі підвищення їх кваліфікації;

- вивчення, узагальнення й розповсюдження зарубіжного та вітчизняного досвіду інноваційної культури навчання УКР з метою формування в сучасних управлінців творчих здібностей;

- прогнозування та моделювання варіантів підвищення кваліфікації УКР з інноваційним мисленням;

- здійснення досліджень з метою коригування й удосконалення навчального процесу в системі підвищення кваліфікації УКР;

- активізація інноваційних здібностей УКР в процесі інформаційно-комунікаційного навчання;

- створення сучасної інноваційної учбово-матеріальної бази навчання;

- систематична підготовка та перепідготовка викладачів за програмами інноваційного дистанційного інформаційно-комунікаційного навчання.

Зрозуміло, що інноваційне дистанційне інформаційно-комунікаційне навчання неможливе без урахування низки домінуючих, на нашу думку, принципів. Основними серед них є принципи:

- новизни, який відображає пошук та запровадження навчальних інновацій, спрямованих на розвиток творчих здібностей і формування інноваційного інформаційно-комунікаційного мислення слухачів;

- оперативності, що забезпечує швидке впровадження у навчальний процес апробованих інновацій;

- системності. Він передбачає охоплення всіх аспектів навчального процесу й управління ними;

- досягнутого результату, що відображає залежність наступних інновацій від попередніх;

- самостійності, що визначає розвиток самостійного і свідомого навчання й удосконалення УКР шляхом самоорганізації, самоосвіти, самовиховання, самооцінювання, самоконтролю, самореалізації, самоактуалізації кожного з них;

– прогнозування й моделювання, що забезпечує розвиток здатності у слухачів до прийняття ефективних та адекватних управлінських рішень.

З урахуванням вище наведених матеріалів, доцільно, на нашу думку, виокремити низку основних принципів управління інноваційною інформаційно-комунікаційною освітою. Саме ці принципи дозволять забезпечити інтеграцію різноманітних видів навчальної, організаційної, методичної й управлінської діяльності та оптимальне використання необхідних ресурсів. Такими принципами ми вважаємо:

– принцип якості – забезпечення якості освітніх програм шляхом поєднання в них практичної цінності для управлінської діяльності в ОДВ та ОМС, української держави, суспільства та особистості кожного слухача;

– принцип саморозвитку – децентралізація та демократизація управління, надання самостійності суб'єктам освітньої діяльності в системі підвищення кваліфікації УКР з метою ефективного вирішення ними усіх завдань;

– принцип різноманітності – забезпечення багатоманітності типів навчання за термінами та рівнями підвищення кваліфікації;

– принцип єдності – забезпечення наступності інформаційно-комунікаційного навчання підвищення кваліфікації УКР в рамках системи їх безперервної професійної освіти;

– принцип рівності – створення для усіх УКР рівних можливостей для отримання такого виду інноваційного професійного навчання;

– принцип ефективності – задоволення потреб регіонів у висококваліфікованих управлінських кадрах.

Проведений аналіз дозволяє нам вести мову про своєчасність, необхідність і пріоритетність формування й подальшого розвитку інноваційної інформаційно-комунікаційної парадигми (ІКП) підвищення кваліфікації УКР. На основі вищеподаних матеріалів та результатів дослідження нами розроблено модель такої парадигми та визначено її основні компоненти (Рис. 1).

Рис. 1. Модель інноваційної інформаційно-комунікаційної парадигми підвищення кваліфікації управлінських кадрів регіону

Як видно з Рис. 1, обов'язкові компоненти запропонованої нами інноваційної інформаційно-комунікаційної парадигми стосуються організаційно-управлінських, технологічних, навчально-методичних та педагогічних аспектів організації та здійснення дистанційного навчального процесу.

Ми вважаємо, що розроблена нами інноваційна інформаційно-комунікаційна парадигма може бути використана на усіх етапах підвищення кваліфікації УКР. При цьому вона міститиме якісні характеристики основних компонентів, що відповідатимуть конкретному

етапу навчання (початковий, просунутий, завершальний), його меті, завданням, очікуваним результатом.

Проведений аналіз дозволяє нам сформулювати низку висновків, зокрема:

1. Максимальна ефективність та результативність інноваційної інформаційно-комунікаційної парадигми можлива лише за умови детального змістового наповнення її основних компонентів, дієвості дистанційного навчального процесу та бажання, готовності і здатності усіх задіяних до підвищення кваліфікації УКР суб'єктів організувати і здійснювати інноваційний навчальний процес з отримання інноваційних інформаційно-комунікаційних знань, умінь та навичок.

2. У сучасних умовах і на сучасному етапі функціонування Української держави мають стати інноваційним інформаційним середовищем для ефективного й результативного здійснення УКР своїх щоденних управлінських функцій.

3. Розроблена нами модель інноваційної інформаційно-комунікаційної парадигми підвищення кваліфікації управлінських кадрів регіону має стати інноваційним освітнім та навчальним середовищем для підвищення рівня їх професійності і професіоналізму, оскільки саме від них залежить успішність процесу децентралізації державної влади та реалізації започаткованих реформ сталого розвитку «Україна – 2020».

Очевидно, що формування інноваційного інформаційно-комунікаційного мислення суб'єктів владних повноважень усіх рівнів стає пріоритетом державної кадрової політики, тому вимагає подальших фахових дискусій науковців і практиків.

Список використаних джерел:

1. Боков Д. Ю. Проблемы и перспективы развития электронного обучения в условиях информационного общества / Д. Ю. Боков // Профессионализация в условиях современной системы инновационного образования : материалы междунар. науч.-практ. конференции. – Балашиха: ИСЭПиМ, 2011. – С. 33–38.

2. Бухарина Т. Л. Психолого-педагогические аспекты медицинского образования / Т. Л. Бухарина, В. А. Аверин. – Екатеринбург : УрОРАН, 2002. – 405 с.

3. Паньо Т. Українська НЕ-готовність [Електронний ресурс] / Т. Паньо // Дзеркало тижня. – 2006. – № 18 (597). – 12 трав. – с. 19. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/ukrayinska_ne-gotovnist.html

4. Поляков А. В. Российская теоретико-правовая мысль: опыт прошлого и перспективы на будущее / А. В. Поляков // Наш трудный путь к праву : материалы философско-правовых чтений памяти академика В. С. Нерсисянца. – М., 2006. – С. 82–95.

5. Профессионализация в условиях современной системы инновационного образования : материалы междунар. науч.-практ. конференции. (ИСЭПиМ, 25 марта 2011 г.) / под ред. В. П. Дечия; ИСЭПиМ. – Балашиха : Изд-во «Де-По», 2011. – 292 с.

6. Теория управления: социально-технологический подход. Энциклопедический словарь / ред. В. Н. Иванова, В. И. Патрушева ; Акад. наук социал. технологий и местного самоуправления. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Муниципальный мир, 2004. – 672 с.

7. Требик Л. П. Окремі аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій у підвищенні рівня професійної компетентності лідерів місцевих громад / Л. П. Требик // Формування регіонального лідера: виклики сьогодення : зб. тез всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю. – Хмельницький : ХУУП, 2013. – С. 198-201.

8. Danaher P. A. Perspectives On Distance Education: Teacher Education through Open and Distance Learning / P. A. Danaher, A. Umar. – Commonwealth of Learning, 2010. – 185 p.

9. Moore J. E-Learning, online learning, and distance learning environments: Are they the same? / J. Moore, C. Dickson-Deane, K. Galyen // The Internet and Higher Education. – 2011. – № 14 (2). – P. 129–135.

** Требик Людмила Петрівна – старший викладач кафедри державного управління та місцевого самоврядування Хмельницького університету управління та права.*